

УДК 336

ШЛЯХИ ТА РЕЗЕРВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Смолінська С.Д., Мельник Н.П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

В статті обґрунтовано шляхи та резерви збільшення прибутку підприємства в умовах економічної кризи. Розглянуто підходи до поняття «прибуток» у наукових працях дослідників. Досліджено основні завдання управління прибутком підприємства. Проаналізовано групи резервів збільшення прибутку підприємства в умовах економічної кризи та обґрунтовано їх застосування у напрямі покращення діяльності господарюючих суб'єктів.

Ключові слова: прибуток підприємства, управління прибутком, резерви, економічна криза.

Постановка проблеми. В умовах товарно-грошових відносин основним показником, що характеризує кінцевий фінансовий результат виробничо-господарської діяльності підприємства, є прибуток, який є безпосередньою метою виробництва. Прибуток створює визначені гарантії для подальшого існування підприємства, оскільки тільки його накопичення у вигляді різних резервних фондів допомагає переборювати наслідки ризику, пов'язаного з реалізацією товарів на ринку.

Проте в сучасних кризових умовах існування прибуток виступає найпроблемнішою фінансовою категорією. Саме прибуток забезпечує інтереси держави, власників, найманого персоналу підприємства, а також є головною рушійною силою ринкової економіки, тому пошук шляхів та резервів його збільшення є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління формування прибутку підприємства завжди перебувала в центрі уваги науковців. Спробу розкрити сутність прибутку робили такі класики політекономії, як Д. Мілль, Д. Рікардо, Н. Сеніор, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, І. Фішер. Також даній проблемі присвячена значна кількість наукових праць сучасних вчених, а саме: І.А. Бланк, А.М. Поддєрьогін, В.П. Савчук, А.Л. Бадалов, А.А. Мазаракі, А.С. Шеремет, Л.А. Лахтіонова, М.В. Бець, О.В. Павловська, Р. Солоу та інші.

Мета статті – визначити економічну сутність поняття «прибуток підприємства» як ключового показника ефективності виробництва та дослідити шляхи його зростання.

Об'єкт дослідження – процес управління формування та використання прибутку на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою фінансовою категорією, яка відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг та якість виробленої продукції, рівень собівартості є прибуток. Прибуток відіграє важливу роль у ліквідації бюджетного дефіциту, стабілізації господарства, подоланні кризових явищ.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність його роботи. В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим фактором стимулювання виробничої і підприємницької ді-

яльності підприємства. Саме цей показник створює фінансову основу для розширення діяльності, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. Податок на прибуток стає також головним джерелом формування надходжень до бюджету (державного, місцевого).

За рахунок прибутку погашають боргові зобов'язання підприємства перед банком та інвесторами. Отже, прибуток є головним узагальненим показником у системі оцінювальних показників ефективності виробничої, комерційної і фінансової діяльності підприємства. Сума прибутку, яку одержує підприємство, зумовлена обсягом реалізації продукції, і якістю і конкурентоспроможністю на внутрішньому і зовнішньому ринках, асортиментом, рівнем витрат та інфляційних процесів, що супроводжують становлення ринкових відносин.

Існують різні підходи науковців до трактування поняття «прибуток підприємства». Серед вітчизняних та закордонних учених існують певні суперечності щодо визначення поняття прибутку.

І.А. Бланк, одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу, визначає прибуток як мірило фінансового здоров'я підприємства, як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [2].

С.Ф. Бріггем вважає прибуток однією з основних категорій товарного виробництва. Це передусім виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва [3].

В.П. Савчук характеризує прибуток як основний критерій ефективності господарювання.

А.М. Поддєрьогін визначає прибуток як частину заново створеної, виробленої та готової до розподілу вартості. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [4].

А.С. Шеремет визначає прибуток, як основне власне внутрішнє фінансове джерело, яке забезпечує розвиток підприємства на принципах самофінансування.

Проаналізувавши всі вище зазначені тлумачення категорії прибуток, можна зазначити, що прибуток у класичному розумінні – це різниця між виручкою підприємства від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) та витратами на її

виробництво, тобто собівартістю. Саме таке розуміння прибутку закладено в усіх законодавчих актах України, крім законодавства про оподаткування прибутку. Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємства», прибутком вважається сума валових доходів, тобто доходів від усіх видів діяльності, скоригована певним чином для цілей оподаткування, зменшена на суму валових витрат підприємства і на вартість зносу (амортизації) основних і нематеріальних активів [5].

Прибуток виконує дві найважливіші функції:

1) характеризує кінцеві фінансові результати діяльності підприємства, розмір його грошових нагромаджень;

2) є головним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства (податок на прибуток – найважливіший елемент доходів державного бюджету) [6].

Одним з найбільш важких завдань підприємства є оптимальне управління прибутком.

Управління прибутком являє собою систему функцій, методів, інструментів, важелів, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням прибутку, що застосовуються з метою досягнення тактичних і стратегічних цілей. Управління прибутком включає в себе три

взаємопов'язані підсистеми: формування, розподіл та використання.

Головними цілями управління прибутком є:

- збільшення доходів підприємства;
- зменшення витрат на виробництво (реалізацію);
- формування та реалізації ефективної податкової політики;
- оптимальний розподіл прибутку.

Відповідно до головних цілей, система управління прибутком дає змогу вирішувати наступні основні завдання управління формування прибутку (рис. 1).

Щоб постійно забезпечувати зростання прибутку, потрібно шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання.

Резерви – це запаси, ресурси, кошти, що зберігаються і при потребі можуть використовуватися для певної мети. Вони виявляються на стадіях планування, виробництва та реалізації продукції. У процесі виявлення резервів виділяють три етапи:

I. аналітичний – етап виявлення і кількісної оцінки резервів;

II. організаційний – етап розробки комплексу технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечити використання виявлених резервів;

III. функціональний – етап реалізації заходів і контролю їх виконання.

У таблиці 1 наведено основні джерела резервів підвищення прибутковості діяльності підприємства.

Отже, основними джерелами резервів збільшення величини прибутку можна назвати збільшення обсягу реалізації виробленої продукції, зниження її собівартості, підвищення якості товарної продукції, реалізації її на більш вигідних ринках, пошук нових підходів до споживача, оптимізація витрат фінансових ресурсів на підприємстві. Лише вміле використання всієї системи резервів може забезпечити достатні темпи зростання прибутку на підприємстві.

Висновки і пропозиції. Таким чином, прибуток – це кінцевий результат діяльності будь-якого

Рис. 1. Основні завдання управління прибутком підприємства

Таблиця 1

Основні групи резервів збільшення прибутку підприємства в умовах економічної кризи

Група резервів	Перелік резервів
Резерви збільшення обсягу товарообороту	- здійснення ефективної маркетингової політики у сфері збуту товарів; - удосконалення вивчення та прогнозування споживчого попиту; - застосування дієвих та ефективних рекламних заходів; - підвищення якості товарної продукції; - постійне оновлення та доповнення асортименту товарів.
Резерви зростання рівня доходу від реалізації товарів	- пошук вигідних ринків збуту; - скорочення кількості посередників при закупівлі та реалізації продукції; - застосування нетрадиційних форм та каналів збуту товарів (біржі, аукціони, ярмарки, електронна торгівля та інші сучасні види збуту товарів); - використання ноу-хау в діяльності підприємства; - розвиток власного виробництва;
Резерви удосконалення використання прибутку	- зниження собівартості товарної продукції; - здійснення ефективної податкової політики на підприємстві, перехід на спрощену систему оподаткування, дотримання податкової дисципліни з метою уникнення економічних санкцій.

підприємства, який характеризує абсолютну ефективність його роботи. Для його нарощення підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках, залучати всі виявлені резерви в процес вироб-

ничої діяльності, раціонально використовувати матеріальні, фінансові та людські ресурси. Важливим джерелом підвищення прибутку є раціональне використання його резервів шляхом підвищення товарообороту, зростання рівня доходу від реалізації товарів та удосконалення використання загалом.

Список літератури:

1. Зінченко Т. Управління прибутком і рентабельністю підприємства в умовах ринкової економіки / Т. Зінченко // Вісті ДВ. – 2005. – 1 липня.
2. Грецак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посіб. / М.Г. Грецак, О.М. Гребешкова. – К.: КНЕУ. – 2010. – 103 с.
3. Дзюбенко Л.М. Організаційно-економічне забезпечення прибутковості підприємства / Л.М. Дзюбенко. – К., 2015. – 22 с.
4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.
5. Економічна енциклопедія: У трьох томах, т. 2 / За ред. С.В. Мочерний та ін. – К.: Видцентр «Академія», 2012. – 952 с.
6. Рябенко Г.М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства / Г.М. Рябенко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка. – 2012. – № 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_7/105.pdf.
7. Сидяга Б. Механізми управління формуванням і використанням прибутку підприємствами / Б. Сидяга // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – 41 с.

Смолинська С.Д., Мельник Н.П.

Львівський національний університет імені Івана Франко

ПУТИ И РЕЗЕРВЫ УВЕЛИЧЕНИЯ ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

Аннотация

В статье обоснованы пути и резервы увеличения прибыли предприятия в условиях экономического кризиса. Рассмотрены подходы к понятию «прибыль» в научных трудах исследователей. Исследованы основные задачи управления прибылью предприятия. Проанализированы группы резервов увеличения прибыли предприятия в условиях экономического кризиса и обосновано их применение в направлении улучшения деятельности хозяйствующих субъектов.

Ключевые слова: прибыль предприятия, управление прибылью, резервы, экономический кризис.

Smolinska S.D., Melnyk N.P.

Ivan Franko National University of Lviv

WAYS AND RESERVES FOR IMPROVEMENT OF ENTERPRISE INCOME IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC CRISIS

Summary

The article substantiates the ways and the reserves for increasing the company's profit in the conditions of the economic crisis. Approaches to the concept of «profit» in the research papers of researchers are considered. The main tasks of enterprise profit management are investigated. The groups of stocks of increase of profit of an enterprise in the conditions of an economic crisis are analyzed and their application in the direction of improvement of activity of economic entities is substantiated.

Keywords: profit of enterprise, profit management, reserves, economic crisis.